

svetovna literatura o duševnih zmožnostih naroda slovenskega. Šlo bo torej za to, da se zasveti vse bogastvo slovenske psihe v pravi luči in da se ne izgubi nobeden biser v prahu pozabljenosti. Nanovo bo treba prečitati vse lirske in epske proizvode, posebno take, ki jih naša kritika doslej ni uvaževala ali jih je obsodila. Bodoča zgodovina našega slovstva mora biti pisana le na podlagi lastne sodbe kritike: vse mora biti vnovič ocenjeno, vnovič klasifikovano, naše slovstvo mora doživeti svojo prvo renesanso. Kako velika sicer odgovornost proti manom zaslužnih delavcev prejšnjih dob, ako bi jih ne cenili po zaslugi, dasi so nam dali podlago sedanje kulture naše!

(Konec prihodnjič.)

Carigrajske vizije . . .

I.

Pozdravljen mi, oj zlati Carigrad,
šumeči Bospor, minaretni gaj,
in v rožah smehljajoči se Seráj! . . .

Aja Sofija, cerkev blaženih . . .
Ti križ na grobu si poráženih
borilcev, v smrti utoláženih . . .

Ah pridi, Kristus, še enkrat na svet,
razpni tu roki in — na križ razpet —
objemi svet in blagoslov mu daj,

mir izgubljeni . . . in ljubezni srečo! . . .
Odkleni ženi tu hárema ječo . . .
in v lepših rožah bo dehtel Seráj!

* * *

In v lepših rožah bo dehtel Seráj! . . .
Samota temna jim ne bo družica
in ne zastirala otožnost lica . . .

in lepši bode usten teh smehljáj,
in teh oči — zdaj v solzah se rosečih —
pogled bo — upajočih in ljubečih! . . .

Pod križem žene ti nekoč so stale,
da s tabo so trpele, žalovale,
ko truden v smrti nagnil si glavó.

In s cvetjem so ti venčale gomilo . . .
— Ah, ženi tudi daj vstajenje milo,
ah pridi . . . in na pot ji daj rokó! . . .

* * *

Prihaja tam od vzhoda . . . Skozi mrak,
oprta na palico, v večerni uri —
in k aja Sofiji mu spē korak,
a v sveti dom so mu zaprte duri. —

Prihaja Kristus . . . blagoslavljat svet! —
Prihaja pozno — potnik nepoznan!
Pozabljen križ — in polumesec — glej
na minarete zlate prikovan! —

V mošejo gre . . . Na stenah zre rozete
in bere iz korana sure svete —
Tu Krista ni — tu Alah se časti . . .

In dvigne se . . . Na kupoli visoki
tam v mozaiku zdaj razpenja roki,¹⁾
tam Kristus blagoslavlja in ihti . . .

* * *

Da bila bi pravljica le čarobna
in pesem to iz Hafisovih dni . . .
a pesem ta posmrtnica žalobna
o blesku je, o slavi davnih dni . . .

Oj zlati Carigrad — iztočni mladi Rim —
in zgodovina tvoja — tak krvava . . .
Ti rasel, cvel in ti si padel ž njim! —
A. kdaj spet pomladi se tvoja slava? —

¹⁾ V sofijski mošeji je na kupoli podoba blagoslavljajočega Kristusa iz mozaika. Mohamedanci so podobo prebarvali, zato so prvotni obrisi podobe kakor zagrnjeni z gosto tenčico.

Dni strašne tu rjovelj so viharji,
in padel v sip in prah je Carigrad . . .
— Krvavo šlo je solnce na zapad. —

In vstalo ni mu več v prvotni zarji — —
In novega boga si na oltarji
postavil tu je narod čil in mlad . . .

* *
* *
*

In Kristus dalje gre . . . zamišljen, tih,
ko da zašel je na gomile znane —
in sliši klevetanje vragov zlih —
in znova krvavé mu hude rane . . .

Ljudmila Poljanec.

Staroslovenski grobovi v Bohinju.

Spisal dr. V. Šmid.

N.B. ed narodom v bohinjski Srednji vasi se je od roda do roda ohranilo ustno sporočilo, da so na malem obronku južnozahodno od vasi na „Podóncah“¹⁾ v prejšnjih časih pokopavali ajde, severovzhodno nad vasjo na terasi na „Žalah“ pa kristjane. Jedro tradicije je bilo resnično; na obeh krajih sem odkril staroslovenske grobove.

Na Podóncah je več posestnikov kopalo pesek za stavbo hiš; pri tej priliki so raznesli več okostnjakov, ne da bi se bili natančneje pobrigali za priložke. Od vsega grobja je ostalo le dvoje grobov; le-ta sta imela karakteristične starine slovenskih grobov. Večje grobišče je bilo na Žalah, kjer že ime (stsl. žalb pomeni grob) razodeva nekdanje pokopališče. Razen treh grobov, ki jih je našel posestnik Janez Oblak pri kopanju peska, sem odkril še triindvajset moških, ženskih in otroških grobov. Mrtveci so bili obrnjeni proti vzhodu, z malo deklinacijo proti severu. Ležali so na pesku, eni manj, drugi

¹⁾ Ime je nastalo iz „Podólnice“. Primerjaj glasoslovno Ponca — Poldnica.

Op. ured.

Priklonil se je k oltarju, poljubil nje v zlato vezeno ime in prosil skesano: „Nisem vreden, a odpusti!“

Čeprav je bil truden, je vendar klečal neprenehoma in molil. In ko je videl, kako goreče moli Marica, kako vpira svoje oči v Marijo, tedaj si je potrkal vnovič na prsi in prosil: „Usmili se, radi nje, ki je čista in nedolžna.“

Popoldne je že bilo, ko so ugasovale njiju sveče, ki sta jih prižgala v čast Mariji. In ko je pokleknila Marica zadnjič pred Marijo, se ji je zazdelo, da jo gleda mileje, da se ji je zganil obraz... in up, velik in trden, ji je živel v srcu...

Pot je bila zopet težka in mučna, a trpela sta molče, celo pot sta molila... Ah, mučna je bila ta božja pot, mučna in težka..

* * *

(Konec prihodnjič.)

Carigrajske vizije.

II.

Bila pomlad je... in v pomladi deva,
v očeh ponos in v srcu sveti mir...
In vitkorasle jelke bil ji stas je
in lahkonože srne njen korak...
Tak cvete včasih, svetu nepoznana,
vijolica med trnjem, skrita v mir —
Raduje se okolica nje dihov,
življenje svoje in svoj cvet živi...
A kratek bil ji cvet in sreča kratka!
Odtргana je iz domačih tal,
ukradena — in za denar prodana...
Oko jo našlo je — nevredno vida,
srcé — nevredno njenega krasú! —
Govoril mož besede je medene
in s hlinobo si odprl je pot v srcé...
In dejal ji je: „Ti si mi jasen dan!
Nikar ne bodi meni noč brez zvezd!
Nebo si meni, — ali grozno peklo!
Življenje srečno — ali bridka smrt! —
Ah, bodi meni dan, nebó, življenje!...“

Pomlad je zunaj . . . pojdiva v pomlad,
 napijva se razkošja! . . . Glej, v ljubezni
 dehti grmičje, slavec toži v noč,
 v objemu lovor z oljko šepetá . . .“

* * *

. . . Prodana, ah, prodana za denar!
 Zaklepa zdaj haremski jo vratar! . . .
 Zaklepa jo — a srca ji ne vklene . . .
 in deklica — ko mlada roža vene.
 In v solzah toži zvezdam svojo bol,
 a v večem molku zagrnjene blesté . . .
 I rosnim rožam toži dan na dan:
 „Odkod ste ve, kje vam je domovina,
 doklej ostanete na teh grobéh?
 Tu pokopana je vsa sreča moja, —
 tu je mladosti moje — velik grob! —
 Pomlad odhaja . . . bliža se jesen . . .
 in ostre sape brijejo čez plan!“ —

* * *

Umrla . . . In v molitev zatopljena
 ji duša vzplavala je pred Bogá . . .
 „Oprosti me verig, o Bog dobrotni —
 oprosti me, ne vklepaj mi duhá!“

„Oprosti mojo dušo vseh slabosti;
 verujem v tebe . . . sluti tebe duh!
 Ne lažem si . . . Nikdar fantomom praznim
 ni pokoril se vid, nikoli sluh! . . .“

„Naj govore o tebi, o trinogu! —
 Ljubezni Bog — po tebi hrepenim!
 Ti daj počitka moji trudni duši! —
 A večno kazen! — — Kakor grob molčim!“

„Božanstvo ti! In kaj so ti besede?
 In kaj molitev usten brez duhá?
 Pregnal si angele iz svoje srede,
 ohole pahnili v pekel iz nebá!“

„A raj odprl si na stežaj — trpečim
in trudnim — si zatočišče dal! . . .
Po solncú . . . po ljubezni hrepenečim
ti sam si v duši večno luč prižgal! . . .“

* * *

Zavrženo ljubezen v dar
prinesla mu je na oltar,
srcé v ljubezni strto . . .

In v srcu mir — in mir v očéh! . . .
Kdaj že je bil izbrisan greh . . .
in kdaj — nebo odprto!“

„„Prišla si trudna . . . vem — ah, vem! — —
Ukazal sem nekdam ljudem
ljubiti se na svetu!““ —

„„Učil sem vse življenje tam
ljubezni vero, — ali sam,
glej — moral sem umreti!““

„„Zato izbrisan ti je greh . . .
Usahni solza ti v očéh,
odpuščeno ti bodi . . .““

„„Kdor bol ljubezni dotrpi,
— na veke se ne pogubi! —
Ljubezen k Bogu — vodi!““ —

* * *

Tam pod cipresami žalnimi,
tam pod nebesami daljnimi,
kjer ob pomniku pomnik stoji —
tam tujka med tujci sladko spi . . .

Ljudmila Poljanec.

